

Stockholm den 24 maj 2021

R-2021/0590

Till Justitiedepartementet

Ju2021/01107

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 10 mars 2021 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem (Ds 2021:9).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot förslagen i promemorian, med undantag för nedan angivna synpunkter.

Synpunkter

Förslagen i promemorian

2017 antogs inom EU två förordningar, i promemorian benämnda EES-förordningen¹ och förordningen om ändring av gränskodexen². Dessa förordningar innebär att det ska inrättas ett gemensamt system för elektronisk registrering av de tredjelandsmedborgare som passerar de yttre gränserna för kortare vistelser, eller som nekas inresa. Målsättningen med systemet, som kallas Entry/Exit System eller EES, är

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2226 av den 30 november 2017 om inrättande av ett in- och utresesystem för registrering av in- och utreseuppgifter och av uppgifter om nekad inresa för tredjelandsmedborgare som passerar medlemsstaternas yttre gränser, om fastställande av villkoren för åtkomst till in- och utresesystemet för brottsbekämpande ändamål och om ändring av konventionen om tillämpning av Schengenavtalet och förordningarna (EG) nr 767/2008 och (EU) nr 1077/2011.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2225 av den 30 november 2017 om ändring av förordning (EU) 2016/399 vad gäller användningen av in- och utresesystemet.

bland annat att förbättra och effektivisera in- och utresekontrollerna vid de yttre gränserna samt att förbättra möjligheterna att identifiera personer som inte uppfyller villkoren för inresa eller vistelse inom medlemsstaternas territorium. Systemet ska även kunna användas av de brottsbekämpande myndigheterna för att förstärka den inre säkerheten och kampen mot terrorism och andra grova brott. Förordningarna gäller direkt som lag i Sverige.

Med motiveringen att tillämpningen ska fungera på ett bra sätt, och för att anpassa svensk rätt till förordningarna, föreslås i promemorian vissa författningsändringar, bland annat att en utlänning är skyldig att lämna fingeravtryck och låta sig bli fotograferad för att en kontroll mot in- och utresesystemet ska kunna genomföras.

Behandling av personuppgifter och kroppsliga ingrepp

Allmänna utgångspunkter

Vid lagstiftning som avser behandling av personuppgifter är det viktigt att inte enbart bedöma vad som är ändamålsenligt för olika typer av verksamheter, utan även beakta hur den föreslagna regleringen påverkar skyddet för den personliga integriteten och andra viktiga rättigheter för individen. Det är därför av största vikt att bedöma risken för att personuppgifter och annan känslig information sprids på ett olämpligt sätt, allt för att det i grundlag stadgade integritetsskyddet (2 kap. 6 § andra stycket RF) och den enskildes rättssäkerhet i övrigt ska kunna upprätthållas.

Advokatsamfundet har i tidigare remissyttrande³ påpekat att även om utlänningar enligt RF inte åtnjuter samma rätt till skydd mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av personliga förhållanden som svenska medborgare, anser Advokatsamfundet att utgångspunkten för lagstiftning som rör kontroll av utlänningar måste vara att de registrerade som omfattas av lagstiftningens tillämpningsområde är i en särskilt utsatt ställning. De registrerade, som ofta är asylsökande, befinner sig i ett tydligt underläge i förhållande till de myndigheter som behandlar uppgifterna. Det är ofta mycket känsliga uppgifter som behandlas. Dessutom kan konsekvenserna av felaktig personuppgiftsbehandling vara förödande för den enskilde. Advokatsamfundet

³ Se Advokatsamfundets remissyttrande av den 23 november 2017 över promemorian En omarbetad utlänningsdatalag – Anpassning av EU:s dataskyddsförordning (Ds 2017:45).

menar därför att det är särskilt angeläget med ett starkt skydd för de registrerade när det gäller den behandling som omfattas av lagstiftning rörande kontroll av utlänningar.

Som anges i promemorian är, enligt 2 kap. 6 § första stycket RF, var och en skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp från det allmännas sida. Fingeravtryckstagning utgör ett kroppsligt ingrepp. Skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp är inte absolut utan får i vissa fall begränsas genom lag (2 kap. 20 § regeringsformen). Begränsningar får emellertid göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Vidare utgör så kallade biometriska uppgifter, till exempel bilder på ansikten och fingeravtryck som används för att identifiera personer, så kallade känsliga personuppgifter enligt dataskyddsförordningen. När sådana ska behandlas krävs att ändamålet är särskilt starkt för att motivera behandlingen. Ingreppen i den personliga integriteten måste vara proportionella mot ändamålen.

Sammanfattningsvis bör alltså stor försiktighet iakttas när man inför sådana regler om personuppgiftsbehandling av biometriska uppgifter och kroppsliga ingrepp som nu föreslås i promemorian.

Biometriska uppgifter och kroppsliga ingrepp vid olika utlänningskontroller

Författningsförslagen i 9 kap. utlänningslagen innebär att en utlänning är skyldig att underkasta sig att bli fotograferad och lämna fingeravtryck i syfte att kontrollera denne vid en in- eller utresekontroll eller vid inre utlänningskontroll enligt regelverken i artiklarna 26 och 27 i EES-förordningen samt 8.3 i kodexen om Schengengränserna⁴. Bestämmelserna i artiklarna 26 och 27 innehåller emellertid inte någon uttrycklig föreskrift som tar sikte på lämnande av biometriska uppgifter utan tar snarast sikte på myndigheternas möjligheter att genomföra sökningar i systemet och få åtkomst till rätt uppgifter. Enligt vad som anges i promemorian behövs därför kompletterande bestämmelser som klargör när en tredjelandsmedborgare är skyldig att lämna biometriska uppgifter för att kontroller ska kunna genomföras.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399 av den 9 mars 2016 om en unionskodex om gränspassage för personer.

I promemorian (s. 108) konstateras *”För att invandringsmyndigheterna ska kunna genomföra sådana sökningar förutsätts det, rent praktiskt, att tredjelandsmedborgaren låter sig fotograferas eller lämnar fingeravtryck.”*

Advokatsamfundet ifrågasätter inte att så kan vara fallet och noterar även att det redan i dag finns ett antal bestämmelser i utlänningslagen enligt vilka personer måste underkasta sig att bli fotograferade och lämna fingeravtryck. Enligt Advokatsamfundet måste emellertid all ny lagstiftning som innebär inskränkningar av grundlagsskyddade rättigheter föregås av en mycket noggrann analys och redogörelse i fråga om behov och proportionalitet, även i de fall den nya lagstiftning som föreslås i princip följer av bindande EU-rättsakter. Advokatsamfundet anser att promemorian saknar tillräcklig sådan analys och efterlyser en utförligare redogörelse för varför det inte finns alternativa eller mindre integritetskänsliga sätt att genomföra dessa sökningar.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander